

## a co si o tom myslíte vy?

*„Slyšel jsem, že chcete kandidovat do parlamentu. Můžete mi prozradit, kde a za koho? Máte nějaký program?“*

*(Josef Rybníček, Praha-Smíchov)*

Doufám, že se nalezne alespoň jedno město se smyslem pro humor a odhodlá se podstoupit riziko mé kandidatury. A že se v referování o parlamentních diskusích vrátíme k meziválečné tradici, kdy stávalo v novinách: poslanec za Prachatice kritizoval nadměrné výlohy vlády na reprezentaci a jmenovitě poukázal na hrubiánství ministra zemědělství, který se na honu v Kolovratech vyjádřil o rolnících v tom smyslu, že jsou to baláci. Kdybych eventuálně kandidoval za Litomyšl, stálo by třeba v novinách, že poslanec J. P. opět poukázal na zcela nevyhovující kádrové obsazení ministerstva školství a doporučil, aby byl v Praze konečně postaven stálý krytý cirkus, a to náhradou za některé centrální úřady. Kdybych kandidoval za Písek anebo za některé jiné jihočeské město, naléhal bych na okamžitou renovaci památek, a to i za cenu snížení udržovacího příspěvku pro bombardovací letectvo. Neboť válečné nebezpečí v Evropě, jak se mi zdá, bude nejdřív aktuální asi kolem roku 2163. Finanční otázky státu bych měl na zřeteli ze všeho nejvíce. Mám určité předpoklady, ovládám docela slušné násobení i dělení, sčítám i odečítám, i bez počítadla, a můj dědeček vedl dvacet let Kampilčičku. Když odcházel na zaslužený odpočinek, dostal za odměnu zlaté hodinky s vyrytým věnováním: S POCTIVOSTÍ NEJDÁL DOJDEŠ! Dědeček hodinek neužil, umřel dřív, než je mohl natáhnout. Hlavně bych věnoval pozornost ministerstvu financí. Člověk do čtyřicítky nemá uhýbat ani před těmi nejtěžšími břemeny, má vyhledávat právě taková pole působnosti, kde je takřka všechno ve psí. Hlavně by mě zajímalo, jestli vůbec někdo má zapsáno, kolik máme bankovek. A jestli existuje taková kniha, kam se zapisuje, když se nějaké natisknou. A pak — povšiml jsem si, že naše stokoruny mají hrozně mizerné barvy. Můžete se přesvědčit sami. Pokud máte po ruce stokorunu. A máte-li v neděli na stole lněný ubrus. Položíte-li zmíněnou bankovku na ubrus a šoupnete-li stokorunu několikrát prudce doprava a doleva, zůstane vám na ubrusu zelená šmouha. Peníze, které nemají poctivou barvu, obyejně nemají ani poctivou hodnotu. Pokud jde ovšem o barvu, myslím, že náprava je snazší. Slyšel jsem, že ve státním rozpočtu jsou i utajené položky. To by mě taky zajímalo. A máme prý i nějaké dluchy a zase někde jinde pohledávky a nikdo neví, ani jak zaplatíme, ani jak nám bude zapláceno. To je nepřípustný šlendrián. Nová politika předpokládá, že bu-

deme především znát výši našeho společného manka. A že si právě v parlamentě, před kritickým zrakem celé veřejnosti řekneme, jak postupně se budeme ze suterénu dostávat zase nahoru na schody. Asi se budeme muset uskrovnit všichni. Na pár roků. Ale hlavně budeme muset začít hospodařit tam, kde ztrácíme nejenom mnoho neproduktivních peněz, ale i mnoho lidských talentů, drahocenného materiálu, a dokonce i veliké rozlohy půdy. Nemyslím si, že můžeme úplně odzbrojit; ani se nemůžeme obejít bez policie, ale obě tato zařízení by měla být uměrná naší velikosti, lidnatosti i současné možnosti. Ve jméno obyvatel toho města, které bude mít odvahu dát mi důvěru, bych rád na některé z prvních schůzí pronesl podrobnější názor na naše ambice v Evropě, ve světě, s přihlídnutím k tomu, že v některých oblastech jsme se už my sami dostali málem na úroveň málo vyvinutých zemí. Obrovská spousta lidí, kteří kdysi dělávali poctivou práci, se teď věnuje diplomacii. Máme velvyslanectví i v takových zemích, kam za rok přijede maximálně jeden Čechoslovák, a to zpravidla ještě omylem. Naši špatně vyškolení muži, ovládající místní jazyky jenom v hrubých rysech, zasahují na nejednom kontinentu odvážně do politického předu, ve kterém se vůbec nevyznají, a konce těchto diplomatických improvizací pak bývají katastrofální. Zvlášť riskantní je intrikánsství mezi národy odlišné barvy pleti, neboť černí i žlutí političtí nám bělochům připadají všichni stejní, nejdnou si je pleteme, a právě tyto záměny už nejdnou způsobily vážné krize. Už nejdenn český či slovenský diplomat se zničehonic ocitl uprostřed džungle, byl přivázan ke stromu, byl sprstě osloven a neměl-li po ruce tlumočníka, ani pořádně nevěděl, co mu zneróznělý houf místních soudruhů chce vysvětlit. Je samozřejmě hanebné a ponižující, když našeho člověka pak musí svou osobní intervencí zachraňovat třeba Angličan nebo Francouz anebo dokonce Američan. Naštěstí jsme o těchto věcech v tuzemském tisku nereferovali: obyvatelstvu postačovalo k zamyšlení domácí debaky, nebulo třeba rozptylovat jejich pozornost skandály, které jsme si dopřávali v tropech. Pro některé země by nám snad stačil obyčejný konzulát. A někdy jeden pro tři státy. Pokud připustíme, že našim pracujícím je dost jedno, kolik pešáků má Peru, jaký olej používají dělostřelci v Dahome a v jakém stadiu je stavba ponorky pro válečné loďstvo na Madagaskaru. Neměli bychom si dopřávat ani aféry, které poškozují dobré jméno naší země. Když byl v Mexiku propuštěn na svobodu vrah Lva Davidoviče Trockého po odpykání asi dvacetiletého trestu, dostavil prý se k němu úředník našeho zastupitelského úřadu, dal mu náš pas, dotyčný zločinec odletěl do Prahy. Aniž by to samozřejmě byl Čech nebo Slovák. Předpokládám, že z Prahy vzápětí odcestoval někam úplně jinam. Jsou to právě tyto drobnosti, které v našem tisku nebyvaly a které mě přiváděly na pokraj nepří-

četnosti. I když je tato historie stará několik let, přeje jenom bych byl rád, aby byla zpětně vysvětlena, a bylo by dobře, kdyby se k ní vyjádřil soudruh David, který právě v délce služby v čele našeho zahraničního ministerstva měl světový primát. Jako poslanec bych vyžadoval podrobné informace i o takových věcech, jako je prodej zbraní. Ani vláda, ani jednotlivec by neměly mít volné ruce v rozhodnutích, která pak kompromitují celý národ. Ale to všechno co vypočítávám, samozřejmě není program, to je náplň běžného pracovního dne poslance. Alespoň podle mých představ. Program je něco mnohem vážnějšího a důležitějšího, a je to odhodlání na delší dobu. Pokusil jsem se vyjádřit tento program na setkání s pražskou mládeží, rád svých pět březnových bodů zopakuji.

1. Socialismus bez ikon a citův svatých, jako stejnou a rovnou příležitost pro všechny občany země. Rasa, třídní původ, politické přesvědčení ani stranická příslušnost nesmějí nikoho zvýhodňovat, ale ani poškozovat. Socialismus představ je socialismus živý, přetékající soutěží myšlenek a nikoliv věřejší, bezútešný kriminálk rozumu.

2. Jsem-li pro socialismus, současně říkám, pro jaký socialismus jest: pro československý, demokratický a lidský socialismus, neboť skutečná velikost idejí není v tom, kolik zemí si podrobí, kolik hlav si podmaní, ale jenom v tom, co za sebou zanechá v dějinách. Socialismus, chce-li obstát a chce-li být přitažlivý, nemůže být budován na nenávisti, podezíravosti, na nepravdách a na násilí, ale musí naopak člověku skýtat víc svobodu než kterékoli jiné zřízení. Jinak vznikl zbytečně. Demokracie je vláda lidu, i socialismus chtěl být vládou lidu; usilujeme-li tedy o právní a spravedlivý stát, který by nikoho nevylučoval a nikoho neponižoval, nežádáme nic, co by znehodnocovalo úsilí a oběti předcházejících vlasteneckých a revolučních generací. Naše společnost je už dostatečně dospělá, aby se mohla konstituovat. Snad bychom si i my mohli dovolit mít takovou ústavu, které by občan skutečně věřil, která by doopravdy chránila jeho práva a neomezovala pod rouškou slov jeho svobodu. Tisíciletý Řím měl plnoprávnou menšinu a neplnoprávnou většinu a hlavně měl strach před revizionismem a skončil v té chvíli, kdy se zdálo, že bude věčný.

3. Nesmíme být podřízenými žádných pánů, ani pány žádných podřízených, ale svobodnou zemí mezi rovnými národy ve spravedlivém světě. Jenom na vlastních nohou, vzpřímení a svobodní, můžeme být dobrými přáteli dobrých přátel a nezištnými spojenci nezištných spojenců.

4. S kým v naší zemi toto všechno uskutečňovat? Se všemi, kteří chtějí jít kupředu a nikoliv zpátky na horu Říp. Se všemi, kteří byli léta stranou a naučili se mlčet, protože se zdálo, že „mlčeti zlato“ je skutečně pravdou. I když vím, že sezvat k jednomu stolu několikrát zklamané, zavržené je těžší než sezvat cizince.

Nikdo by neměl mít výsady, všichni by měli mít stejná práva, jenom komunisté by měli mít větší povinnosti. Kádrová revoluce 1968 by pochopitelně neměla skončit v polovině cesty. Byl by to částečný pokrok. Vyřešilo by se málo. Je jenom relativně progresivní tendenci, neučíme-li už lézat voly, ale učíme-li naopak lézat koně a to proto, že jsou dvaapůlkrát inteligentnější. Do vyšších státních funkcí by zásadně neměli být povoláváni lidé, kteří nevidí dál, než ke svým vlastním pohřebním kytičkám.

5. A s kým jít ve světě? S těmi, kteří stejně jako my nevzdali boj a nevzdali se ani naděje, že náš život v tomto slzavém údolí mohl být lepší. Měli bychom vždycky být na straně porobených, trpících a nešťastných. S těmi, kteří — sružení kolem deklarace lidských práv OSN — chtějí, aby náš dnešek byl přívětivější, než je peklo.

Pro nedostatek papíru jsem načrtl samozřejmě jenom některé zásady. Programy jakéhokoliv druhu v nás vyvolávají podezření. Ani jeden plán od roku čtyřicet pět nebyl splněn a dokonce ani zhodnocen. Kdykoliv někdo přednese privátně nějaký program, vždycky je ihned tázán, za koho vlastně mluví. Rád bych tuto otázku přešel. Můj program není za nikoho adresně, ale chtěl bych, aby k němu našli vztah slušní lidé.

Je už na čase vytvořit jednotu poctivých proti existující solidaritě příživníků. Dostal jsem nedávno dopis od jednoho soudruha. Psal mi: „V jeden darebáku a štváči! Jak dlouho budete beztržně špinit naši obětavou vládu?“ Nemám zmíněnému čtenáři a posluchači kam odpovědět, používám tedy této příležitosti: Nikdy jsem si nebyl jistý, je-li to skutečně vláda, nezdálo se mi, že je obětavá, a pokud jde o mne, vždycky jsem volil slušná slova. S mnohými členy vlády jsem se dokonce znal, s některými stýkal; pokud nešlo o vládní záležitosti, byli to zábavní a bystří lidé. Ale i tak bych pro nový kabinet doporučoval sestavit povinný test. Některé otázky pro budoucí ministry bych považoval za základní.

a) Kolik a jaké barvy má náš státní prapor?

b) Kolik si myslíte, že má ministr měsíčně gáže?

(Toho, který odpoví přesně, považovat za nevyhovujícího. Tomu, který odpoví mnohem víc, sdělit pravdu. K dalšímu zkoumání připustit jenom uchazeče, kteří odpoví, že nevědí.)

c) Bezpodmínečně vyjmenovat nejméně tři vynálezy, které nevznikly moudrostí ruských či sovětských vědců.

d) Který váš profil je fotogeničtější?

(Uchazeč, který to ví, není vhodný jako ministr, mnohem výhodnější jako manekýn.)

e) Jmenujte několik osobností, které ve vašem oboru mají hlubší znalosti než vy sám. (Nezná-li uchazeč nikoho takového, neztráčet čas dalšími testováním.)

f) Kolik stojí kilogram chleba, jízdenka v tramvaji a vstupenka na fotbal?  
(Kandidát, který neodpoví alespoň na jednu otázku, nepřichází v úvahu.)

g) Vyhledat v telefonním seznamu číslo požární služby, policie, eventuálně lékařské pohotovosti. Samostatně a bez napovídání.  
(Přicházejí v úvahu jenom jednotlivci s časem pod dvě hodiny.)

h) Datum narození presidenta republiky, předsedy vlády, prvního tajemníka ÚV KSČ.  
(Kdo je uvede bez zaváhání, nevyhovuje pro možné sklony k podlézavosti.)

ch) Další otázky, kterých je celkem 78, předložím předsednictvu parlamentu a opis nezištně parlamentnímu psychiatrovi.

Jistě jste pochopili, že to byla jenom fantazie.

Pochopitelně jsem žertoval. Považoval bych za největší svůj úspěch, kdyby se mi do smutné budovy zasmušilých zákonodárců podařilo vnést alespoň trochu humoru. Když se mi to nepodařilo v jiném nejvyšším orgánu, kde jsem určitý čas zasedal a odkud jsem po čtyřech projevech byl nakvap uvolněn.

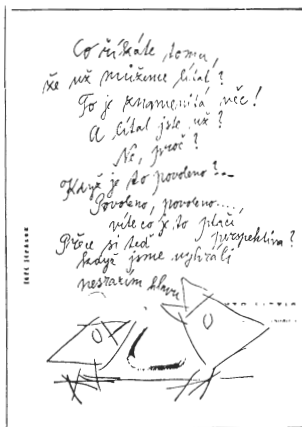
Někdo mi psal, abych se rozhodl pro nějaké volební heslo. Aby prý bylo vtipné.

Ale nic takového mě nenapadá.

Přes všechno vtipkování, někdy i nemístné, mě napadá jenom velice vážné volební heslo: BUĎTO BUDEME ŽÍT SVOBODNĚ, ANEBU ŽÍT NEBUDEME!

A tak si myslím, že se žádné město neodhodlá nabídnout mi kandidaturu. Mohl bych je zamíchat do mnoha nepřijemností. Proto i čtení, které předcházelo, považujte jenom za slohové cvičení na dané téma...

MY 68, roč. 5, č. 5, duben 1968



Mojmír Klánský

## Rozklad jedné totalitní jednoty

Zemědělství nestálo v uplynulých měsících právě ve středu pozornosti — a zatím tu došlo k velmi významnému a charakteristickému vývoji: Mohli jsme sledovat rozrušení a rozpad staré totalitní jednoty.

Jak známo, násilná kolektivizace, podporovaná administrativními zásahy a velmi častým porušováním zákonitosti, zrodila svého času pevně centralizovaný, bezohledně tvrdý direktivní systém, ten ovšem vedl k hlubokým disproporcím v celé sféře zemědělství a tyto disproporce se stávaly opět argumentem pro zachování direktivního řízení. Kruh. Proto se tak těžko proboujována a změnělství nová soustava, ačkoliv družstva pro ni byla lépe připravena nežli průmyslové závody — byla totiž zvyklá žít z toho, co vydělala, nikdy neměla dostatek prostředků k zaplacení lidí a pro rozšířenou reprodukci, a proto byla nucena hledat možnosti, jak co nejvíce vydělat. Nedůvěra k zemědělcům se neustále projevovala v tendencích zemědělské podniky sešněrovat, pevně ohraničit jejich možnosti a držet je na uzdě. Prý v zájmu výživy obyvatelstva. Zaplatili jsme to ztrátami, které nelze ani vyčíslit. Morálními i hmotnými.

A pojednou, několik měsíců po lednu, došlo tedy k lavinovité destrukci této po léta budované totalitní jednoty. Ve chvíli, kdy se o jednotě nejvíce mluvilo a snilo.

Na počátku byl s nadšením přijatý Dubčekův projev na VII. sjezdu JZD, v němž proklamoval společenskou a hospodářskou rovnoprávnost zemědělců, o které se sice už léta mluvilo, ale po mnoha stránkách zůstávala jen v proklamacích. Sjezd se proto rozhodl, že si zemědělská družstevníci vytvoří samostatnou hospodářskou a společenskou organizaci. Přitom se uvažovalo, že by se v ní mohli sjednotit vůbec všichni zemědělská výrobcí.

To bylo počátkem února, v době, kdy se politický život rozjížděl na plné obrátky. A tak veřejnost, ochotná se vzrušovat o okrajovými událostmi, jaksi přehlédla, že se zde dává do pohybu odvětví s více než miliardou lidí, produkující pro trh výrobky za 35 miliard Kčs, které po zpracování v potravinářském průmyslu mají ovšem hodnotu ještě značně vyšší — kolem 60 miliard v maloobchodních cenách — a na maloobchodním obratu ve státě se podílí 54,4% (přitom výdaje za potraviny činí u nás 41,8% příjmu na osobu a jde o nejvýznamnější položku v domácích rozpočtech).

Tato nesmírná hospodářská síla se tedy měla sjednotit, aby využila účelně své váhy nejen k řešení vlastních vnitřních problémů, ale i vůči partnerským odvětvím. Tak Dubčekovým projevem začínal jeden z nejvýznamnějších vývojových procesů po lednu. Určitě si pozornost zasloužil a zasluhuje si ji alespoň